

LES: NIEUW IN HET NEDERLANDS

Ben jij helemaal up-to-date over alles wat nieuw is in het Nederlands? En nu we het erover hebben, hoelang is 'up-to-date' eigenlijk al Nederlands? 'Nieuw in het Nederlands' is dit jaar het thema van de Week van het Nederlands (28 september tot 5 oktober).

Tijdens deze les gaan we dieper in op enkele taalevoluties, lever je zelf een kersverse bijdrage aan de Nederlandse taal en ontdek je onze taal door de ogen en oren van iemand voor wie het Nederlands nog splinternieuw is.

SAMENSTELLINGSDRANG

Weet jij hoeveel woorden er bestaan in het Nederlands? In de Dikke Van Dale Online staan vandaag 254.000 trefwoorden, maar daar komen nog elk jaar woorden bij. Het aantal woorden in onze taal is oneindig! In het Nederlands kun je namelijk steeds nieuwe woorden maken door twee of meer woorden aan elkaar te plakken. Denk maar aan 'voet' en 'bal', die samen 'voetbal' vormen. Maar ook 'voetbal' en 'truitje', samen 'voetbaltruitje'.

Opdracht 1

Maak zelf nieuwe woorden! Begin bij één woord, zoals 'voetbal', en maak het steeds langer, zoals in het voorbeeld hieronder:

voetbal
voetbaltruitje
voetbaltruitjesverzamelaar
voetbaltruitjesverzamelaarsclub
vrouwenvoetbaltruitjesverzamelaarsclub

Bedacht jij het langste woord? Dan levert dat vijf punten op.

Maakte jij de samenstelling die bestaat uit de meeste woorden? Dan levert dat drie punten op.

Heb jij een woord gevormd dat nog niet in Van Dale staat? Dan krijg je één punt. Zoek jouw samenstelling op via <https://www.vandale.nl/opzoeken>.

Je kunt dit spel met de hele klas spelen of de klas verdelen in kleinere groepjes. Ook leuk: met z'n allen om de beurt verder bouwen aan één erg lang woord.

POËTEN EN POLITICI

Twee soorten mensen zijn echte experts in het bedenken van nieuwe woorden: poëten en politici. Dichters vullen er de leegtes in de taal mee, en politici hangen er hun campagnes aan op. De Nederlandse auteur en voormalig Dichter Des Vaderlands Ester Naomi Perquin schreef naar aanleiding van de verkiezingen van 2018 een gedicht met heel wat nieuwe woorden erin.

Staat

Verlos ons van de hooligans, het brullen in de straten. Van treinen die niet rijden
en van de themaweek. Van volledig automatisch doorgeladen haten,
de liegende politicus. De koffie en de cake.

Verlos ons van vergunningen en van ons welvaartsvet. Pyjamadag.
Bejaardenflat.
Van het burgerbijstandsteam en vaste inlooptijden. Van
hoofddoekvrees,
van religieus besnijden. Van lange rijen op Schiphol,

de aanklammails van goede doelen. Van posterhoofden,
viltstifttrekkers,
peervormigheid en sta-op-stoelen. Van aftapping en pseudovraag.
Van mensen die mijn land zeggen en hun buurt bedoelen.

Van dertig soorten pindakaas en zestig soorten brood. Van sushibar,
vuurwerkshow en dansen na de dood. Verlos ons van de bontkraag
en van de kansenwijken. Van kaas met plastic randen

en van speelgoed voor de rijken. Van voorlichting met aardbeismaak.
Digitaliseren. Van witgewassen auto's die je nergens kunt parkeren.
Van optimisme, beeldschermlijfde, hypnotherapie.

Van de Hitler-vergelijking en de rok over de knie. Van Facebookrel,
begrotingsfout, van dreigen met de hel. Van de weekheid
der nuance en de domheid van het geld.

Van vegasnack en suikertaks. Van metrolijn en brekend steen.
Van ingevlogen superfruit. Van hoogbegaafdheid in groep 1.
Van kleuren voor volwassenen en kinderen die roken.

Van mantelzorg en schuldgevoel. Van balancerend koken. Van
cowboys,
indianen, van speelgoedactivisme en studerende vandalen.
Van steeds gekwetste zielen. Van stropdaspolemie.

Van alle holle vragen op de labels aan de thee. Van twitterpolitiek en ijsbeertjes op zee. Van vragenuur. Van kast, van muur, van doeners die niets blijvends meer bedenken.

Van denkers die wel weten maar niet doen. Van alle rare woorden en hun nutteloze schrijvers. Van standbeeldangst en valse roem. Verlos ons van de goddelozen en de predikanten.

Van thuiscompost en CO2. Van lekker tegen-alles, lekker voor-me-eigen.

Van kankerroepers, tegelfluimers. Sissers, graaiers, hijgers. Verlos ons van parkeerbeleid, de taart met genderkleur,

de wachtmuziek, het supermarkthumeur. Van fietsendief, van festivals en van reclameborden. Van dichte mist. Van verre pijn. Middenweg en polderleed. Quinoasnorren. Sportschoolzweet.

Van jezelf te moeten zijn. Verlos ons van de hypotheek. Verlos ons van de huur. Van jonge boerendochters, comazuipend in een schuur. Verlos ons van de meerderheid.

De eenzaamheid. Het zaad. De varkenskop, de knuffelploeg, de knieval voor de haat. Verlos ons van de meningen en van het stemlokaal. Van privacy. Van ironie. Verlos ons allemaal.

Opdracht 2

Welke woorden in dit gedicht bestonden volgens jou nog niet tien jaar geleden, of waren in elk geval nog niet courant in gebruik? Onderlijn die woorden.

Neem je fluostiften erbij.

- Markeer alle leenwoorden met groen.
- Markeer alle ontbreekwoorden met blauw.
- Markeer jongerentaal met oranje.
- Markeer alle jeukwoorden met roze.
- Markeer alle overige nieuwe samenstellingen met geel.

Vergelijk jouw resultaat met dat van je buur. Hebben jullie dezelfde woorden gemarkeerd, met dezelfde kleur? Waarom maakten jullie deze keuzes?

Is het Nederlands de laatste tien jaar veel veranderd?

Begrijp je alle woorden in dit gedicht? Noteer enkele woorden die je niet begrijpt.

Kun je de betekenis afleiden uit de context, of helemaal niet?

Kun je de woorden vinden in het woordenboek? En als je ze niet kunt vinden, hoe achterhaal je dan de betekenis?

In welk soort tekst worden de woorden 'verlos ons' vaak gebruikt?

Noemt de dichter ook enkele zaken waarvan jij graag verlost zou worden?

HUISWERKHysterIE

Een steeds evoluerende wereld heeft een steeds evoluerende woordenschat nodig. Veel thema's waar vandaag veel rond te doen is, waren nog niet aan de orde in de samenleving van dertig jaar geleden. Denk bijvoorbeeld aan alle nieuwe woordenschat in verband met technologie en wetenschap.

Opdracht 3

Lees deze [tekst](#).

- Wat is de bron van de tekst?
- Wie is de auteur?
- Wat is het doel van de tekst?
- Wanneer werd de tekst gepubliceerd?
- Kende jij al een of meerdere van de nieuwe woorden van milieufilosoof Glenn A. Albrecht? Zo ja, welke?
- Zou jij zijn woorden gebruiken? Waarom (niet)?
- Wat is het antropoceen?

 TIP: Je kunt altijd een woordenboek raadplegen.

'Ook in zijn oppositie van goede krachten (die levensbedreigend zijn) tegenover kwade krachten (die levens verwoesten) klinkt Albrechts analyse mij iets te simpel.'

- Wie is de 'mij' in deze zin?
- Zijn er niet al genoeg woorden? Welk nut hebben nieuwe woorden?

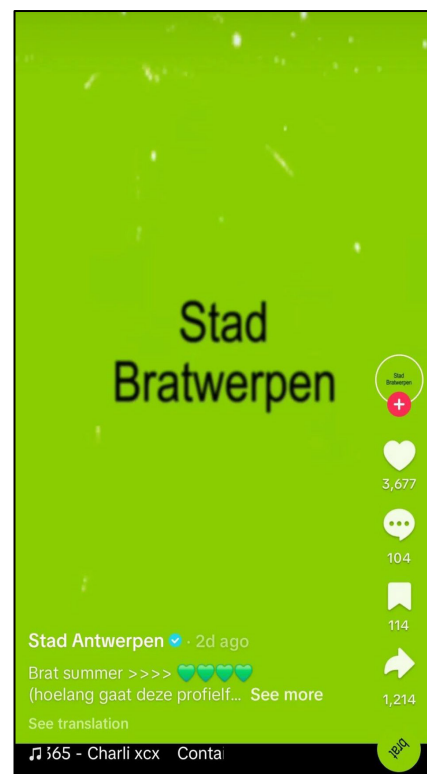
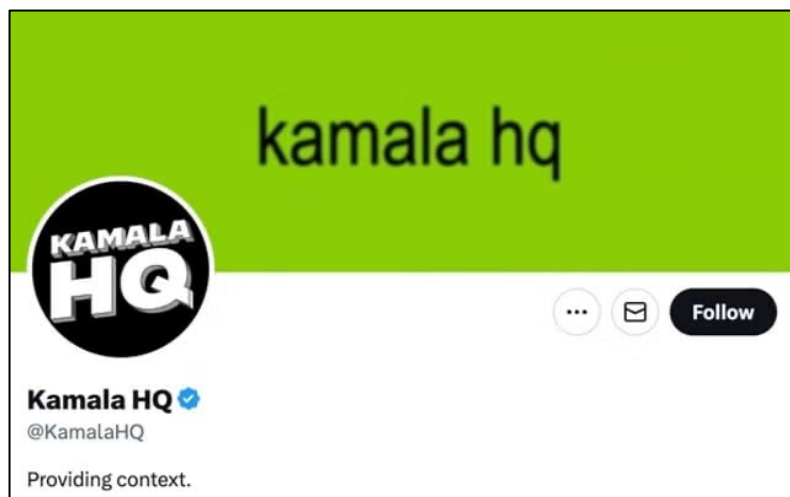
Zijn er wel genoeg woorden om alle emoties op school te omschrijven?

Bedenk een nieuw woord voor een gevoel dat je ervaart op school. Misschien lijdt je wel aan **huiswerkhysterie** wanneer je thuis ineens helemaal niets meer van je taak begrijpt. Of misschien onderga je weer de **takenterror** van die ene leerkracht die elke week een nieuwe opdracht voor je heeft?

BRATVERTENTIES

Misschien heb je het helemaal gemist, maar deze zomer was *brat summer*. *Brat*, het nieuwe album van Charli XCX, nam even het internet over met de typische limoengroene kleur, een eigen dansje en vooral: met een nagelnieuw woord. Verschillende grote merken en organisaties surften mee op de trend: Toyota Benelux, Stad Antwerpen, en zelfs de Amerikaanse presidentskandidaat Kamala Harris.

- Had jij al van de *brat summer* gehoord?
- Wat betekent *brat* volgens jou?
- Hoe zou je *brat* naar het Nederlands vertalen?
- Wat betekent *brat* volgens het Engelse woordenboek (bv. <https://www.merriam-webster.com/>)?
- Waarom koos Charli XCX volgens jou voor deze titel?
- Waarom kiezen deze merken voor 'brat'-advertenties?
- Vind je dat deze merken in hun opzet geslaagd zijn? Waarom (niet)?
- Denk je dat er volgend jaar weer een *brat summer* komt?

Opdracht 4

Zet voor één keer je adblocker uit en ga op zoek naar reclameboodschappen die ook inspelen op tijdelijke trends, zoals de Olympische Spelen, bepaalde artiesten die momenteel populair zijn, ingrijpende momenten zoals het begin van een nieuw schooljaar ...

Als je thuis bent opgegroeid met het Nederlands vind je er misschien helemaal niets nieuws meer aan. Om je eigen taal eens door een nieuwe bril te bekijken, kun je een praatje maken met iemand die nog Nederlands aan het leren is.

Opdracht 5

Zoek een persoon die Nederlands aan het leren is. Misschien heeft jouw school wel een OKAN-klas of is er een organisatie in de buurt die vrijwilligers of babbelbuddy's zoekt voor nieuwe Belgen of Nederlanders?

Vraag die persoon alles wat je wilt weten over het Nederlands als nieuwe taal, bijvoorbeeld:

- Vind je Nederlands een leuke taal om te leren?
- Is Nederlands erg verschillend van jouw thuistaal?
- Wat vind je moeilijk aan het Nederlands?
- Wat is jouw favoriete Nederlandse woord?

Misschien kun je ook iets leren over de thuistaal van die persoon?

